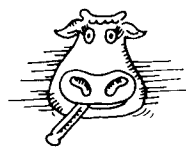

בריאות

מה אומר הרופא?

האם אנו דורכים במקום?

ד"ר אורי ספקטור, "החקלאית", פרדס חנה

בשלושה מהמשקים נהוג במשך מספר שנים להוציא בחורף (נובמבר – מאי) את העגלות למרעה טבעי. מבחינת תצפיות דרישה אין הבדלים משמעותיים, חוץ ממשק אחד שהשתמש בשנים 1975 – 1976 ומחצית 1977 "בקמרים". באותו משק בולטת מאוד הכמות הגדולה של הבהמות המוגשות להזרעה והמזרעות!

צוות העובדים בכל משק הוא קבוע פחות או יותר, עם תחלופה דרשנית (בערך) של מרכז הרפת. המזריעים העובדים (2) במשקים הם קבועים וגם הרופא הוא קבוע. הדבר אמור גם לגבי מדריכי שה"ם (חוץ מההתחלפויות הרגילות הקיימות בסדר העבודה לצורך חופשות, מילואים וכו').

ההזנה היא וריאבילית הן לשנים השונות והן לתקופות השנה השונות, אולם אין לכך, לדעתי, תפקיד משמעותי.

המצב הבריאותי הכללי שפיר, פרט למשק אחד שסובל לעתים מקדחות קרצית, משק אחר שסובל יותר מהאחרים מהתפרצויות של דלקות עטין ומשק אחד הסובל מריבוי בקדחות חלב. מבחינת ההתעברות עוברים כל המשקים את אותה צורת הטיפול והבדיקה. אין טיפול הורמונלי כלשהו לצורך הבאת הבהמות לדרישה, חוץ מטיפולים בהורדת גופים צהובים

בתחילת חודש מרץ 1979 סיכמנו את מצב ההתעברות בחמשת הקיבוצים באיזור השומרון הצפוני, שבו אני עובד, לשנת 1978 (ינואר עד דצמבר 1978) – והדבר איפשר לנו לסכם ולנתח את מצב ההתעברות במשך ארבעת השנים 1975–1978.

לשם הקלת ההבנה של הסיכומים יכוננו המשקים באותיות א', ב', ג', ד', ה'. גודל העדרים בארבעת השנים לא השתנה ובכך אפשר להיווכח לפי מספר ההזרעות (טבלה 1).

מבחינה גיאוגרפית – אקלימית אין כמעט הבדלים: המשקים אינם נכללים במישור החוף וכולם נמצאים באותה רצועת רוחב בכניסה ללוואדי ערה. החורף הוא בכל מקום אותו החורף עם רמת המשקעים והלחות הזהים פחות או יותר, וכן דומים תנאי הקיץ והיובש.

טבלה 1. מספר ההזרעות (פרות ועגלות)

המשק	א	ב	ג	ד	ה
1975	1,120	599	736	786	1,148
1976	1,134	595	782	755	956
1977	1,047	556	709	890	1,087
1978	1,387	567	603	727	946
ממוצע שנתי	1,172	579	707	815	1,034

– דבר הנעשה ברוב המשקים בארץ. שנים, ואת מה שקרה בכל שנה בכל אחד ערכנו טבלה (מס. 2), המראה בצורה ויזואלית מהמשקים ובהשוואה של משק אחד לשני. את מה שאירע בכל אחד מהמשקים במשך 4

טבלה 2. ההתעברות באחוזים (פרות ועגלות)

המשק	א	ב	ג	ד	ה	ממוצע שנתי של האיזור
1975	34 (32)	38 (37)	40 (38)	42 (46)	38 (36)	38.4
	-4.4	-0.4	+1.6	+3.6	-0.4	
1976	36 (44)	44 (49)	40 (42)	39 (40)	40 (47)	39.8
	-3.8	-4.2	+0.2	-0.8	+0.2	
1977	31 (37)	38 (48)	31 (33)	39 (38)	32 (37)	34.2
	-3.2	+3.8	-3.2	+4.8	-2.2	
1978	32 (40)	37 (41)	37 (37)	39 (41)	39 (46)	36.8
	-4.8	+0.2	+0.2	+2.2	+2.2	
ממוצע שנתי	33.2	39.2	37.0	39.7	37.2	37.3

ארבעת השנים איננו משתנה. לדוגמא: משק ד' מוביל באחוז הגבוה יותר ב-3 שנים מתוך 4 כשרק פעם אחת הוא יורד מהממוצע האזורי. משק א' בולט באחוז הנמוך יותר והדבר בולט בכל ארבעת השנים כשהוא תמיד נמוך מהממוצע האזורי.

המעניין הוא שהיות ואחוזי ההתעברות מצויים בידם של הרפתנים, של המדריכים השונים, של אנשי "אוק", נעשו נסיונות לא מעטים בכל מיני כיוונים לשנות לטובה את אחוזי ההתעברות והדבר לא עולה בדינו: ישנם שינויים ושיפורים – בכל המשקים – בטכניקה של תצפית, בחילופים בין המזריעים לבין עצמם, בשינויים (או נכון יותר "נסיונות של שינויים") באיכות המזון. משתדלים לעסוק יותר בברור הפרים שבזירמתם משתמשים, מנסים לבחון יותר את משך ההמתנה עד להזרעה הראשונה (בהתאם לרמת התנובה ו/או לגיל הפרה), משתדלים (ולא בכל מקום, ולא ברציפות) לאחר יותר בהזרעה העגלות ולאפשר להן להגיע לבגרות ובשלות גופנית, ועוד כהנה וכהנה.

ידענו מזמן שאין שינויים משמעותיים אולם הסיכומים על הנייר והמחשב הראו לנו שבאמת ובתמים בנקודה זו אנחנו, לצערנו, עדיין עומדים במקום.

המספרים מתייחסים לאחוז ההתעברות השנתי הממוצע (פרות ועגלות). בסוגריים ניתן אחוז ההתעברות לחצי השנה הראשון (ינואר – יוני) שמבחינתנו מאפיין יותר החורף מאשר הקיץ. מתחת למספרי האחוזים ניתנת הסטיה של המשק מממוצע ההתעברות השנתי של האיזור לאותה השנה.

בסיכומן של כל השנים ניתן הממוצע של כל משק לארבעת השנים.

לגבי כל משק מצוי בידינו גם סיכום נפרד להתעברות **העגלות בלבד**, סיכום נפרד לגבי התעברות **הפרות בלבד** וסיכום נפרד המציין את ההתעברות ביחס **להזרעה הראשונה**, אולם לגבי התמונה הכללית וניתוח המצב נסתפק באחוז ההתעברות הכללי (הניתוח אצל העגלות בנפרד, יינתן ברשימה אחרת).

ובכן, מה אנחנו לומדים מטבלה זו?

ראשית חכמה וכאן ההפתעה הגדולה: **הממוצע השנתי של כל האיזור איננו שונה בהרבה בין שנה לשנה:** המכסימום הוא 39.8%, המינימום 34.2%, כשהממוצע ביניהם הוא 37.3%. מדובר על מספר הזרעות פחות או יותר שווה בכל משק לגבי כל שנה, כשיש מפעם לפעם יוצאים מן הכלל לכאן או לכאן (ראה טבלה 1).

גם אחוז ההתעברות לכל משק בנפרד לאורך